

בעזהש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

סעודת רעוא דרעוין

פרשת ויגש

שנת תשס"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תקמ"ה

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

בסעודה ישלישית פרשת ויגש תשם"ט לפ"ק

[ויש להוסיף על פי מה שכתב ברמב"ן (בראשית מז-ט) דהדרך ממזרים לארץ כנען הוא שש ימים ע"כ. וכיון שיש ללכת כבי טוב וליכנס כבי טוב (פסחים ג.), אם כן הוא מהלך של ע"ב שעות. ומצינו באליעזר שהלך מהלך י"ז ימים בשלש שעות (פרקי דרבי אליעזר פרק טז). אם כן מהלך ששה ימים הוא שעה אחת בקפיצת הדרך, והרווחו בזה ע"א שעות על הדרך, ולכן 'ולכו צאו' עולה בגמטריא ע"א].

והגדה אליעזר אמר, ואצוא היום אל העין (כד-מז), וברש"י היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ (סנהדרין נה). ע"כ. ופירש מרן הבעל שם טוב זי"ע דליתא בספרי קבלה, שהשם של קפיצת הארץ הוא אה"ה, היוצא מראשי תיבות של א"ת ה'שמים ו'את ה'ארץ. וכמו כן הראשי

זאת עשו טענו את בעירכם ולכו צאו ארצה כנען וגו', ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים וגו' (מה-ז). ויש לדקדק במה שאמר להם לכו 'צאו', שהוא לכאורה מיותר, וסגי באומרו ולכו ארצה כנען. וכעין שאמר הכתוב לך לך אל ארץ המוריה, ולא נאמר לך לך וצאו וגו'. ונראה דהנה להלן כתיב, ויעלו ממזרים ויצואו ארץ כנען אל יעקב אביהם (מה-כה). וכתב בש"ך עה"ת, ולא נאמר וילכו, כי לא נגרעו שצטיי י-ה מאליעזר עבד אברהם שקפצה לו הארץ, וגם שלא יפסעו הרבה בארץ טמאה, על כן לא הוצרכו לילך, אלא תיכף כאשר עלו ממזרים צאו ארץ כנען (וכן הוא באלשיך שם). וזהו שאמר להם בתחלת הלכתם, ולכו צאו ארצה כנען, שתיכף כאשר יתחילו לילך, תצואו ארצה כנען, שיהיה להם קפיצת הארץ, שיוכלו לצטר הזעורה לאביהם צמוקדם.

כזאת, עשרה חמורים נושאים מטו"ב
מזרים (מה-כג), וצרש"י שלח כזאת,
כחשזון הזה. ונרמו שהשם העולה
כחשזון מספר טו"ב, שלח עמהם על
הדרך.

ויש להוסיף צמה שאמר הכתוב
באליעזר, וכל טוב 'אדוניו'
צידו, דהנה הנהנה מאחרים אין
להשתמש בשמות, כמבואר בירושלמי
(יומא ג-ז) דרופא אחד היה ציפורי
ואמר לרבי פנחס בר חמא, בוא ואני
אמסור לך השם המפורש. אמר לו
רבי פנחס איני יכול. אמר לו למה,
והשיב לו דאנא אחיל מעשר, ומאן
דרגיל ליה לא יכול מיכול מזר נש
כלום ע"כ. [ובקרבן העדה דלריך
קדושה יתירה. אי נמי שמה יצא לידי
קטטה עמהן ויקללן בשם]. ופירשו
בזה הכתוב (תהלים ט-יא) ויצטחו בך
יודעי שמך, כלומר אלו שמשתמשים
בשמות הקדושים יצטחו רק בך, ולא
להיות בכלל נהנים מן אחרים ע"כ.

ובספר זכרון למשה (דף ז) במכתב
של הגאון רבי שמעון סופר
אב"ד ערליא ז"ל כתב, שפעם אחת
ביקר את מרן החתם סופר ז"ל,
הגאון רבי אברהם יצחק וויינצברגער

תיבות של ו'אצוא היום אל ה'עין,
הוא גם כן שם הנ"ל, והו' 'מכאן'
מהשם הנרמו כאן, קפצה לו הארץ
ע"כ (והוצא בעבודת ישראל שם, וצאזהב
ישראל ליקוטים שמו).

והרה"ק מוהרי"ד מצעלזא זי"ע
הוסיף עלה בפירושא
דקרא, ויקח העבד עשרה גמלים
מגמלי אדוניו וילך, וכל טוב אדוניו
צידו, ויקס וילך אל ארס נהרים
(כד-ז). שאברהם מסר לו השם הזה
של קפיצת הארץ, צמה שאמר לו
ואשזיעך זה' אלקי השמים ו'אלקי
ה'ארץ, ר"ת אהו"ה. ושם זה עולה
במספרו כמספר טו"ב. וזהו וכל טו"ב
אדוניו צידו, שלקח עמו השם אהו"ה
שעולה כמנין טו"ב, ועל ידי זה ויקס
וילך, גם כאשר קס ועמד במקומו
היה הולך, שקפצה לו הארץ ודפח"ח
(וכן הוא צלמח דוד שם).

ולכן כאשר אמר לכו בואו ארצה
כנען, שילכו בקפיצת הארץ,
הוסיף להם, ואתנה לכם את טו"ב
ארץ מזרים, גם את השם אהו"ה
שעולה כמנין טו"ב גם זה אתן
צידכם, ובה תוכלו ללכת בקפיצת
הארץ. — ואמר שוב, ולאציו שלח

שזודאי לא הרע להם. אך לפי הנ"ל אחי שפיר, דאם היה משה נהנה מאחרים, אז אין חידוש בזה שלא הרע להם, כי אסור היה לו להשתמש בשמות הק', אבל צהיות כי לא חמור אחד מהם נשאתי, ולא נהניתי כלום משל אחרים, אם כן היה לאל ידי להרע להם, ואף על פי כן לא הרעתי את אחד מהם, והוי שפיר שבח למשה. (עיין שמן ראש ח"ה פ' חקת דף תפט).

ובעתה אליעזר עזר אברהם, אשר כל מה שקנה עזר קנה רבו, וכל הנאותיו לא היו שלו אלא מאדונו, לא היה יכול להשתמש בעצמו בשמות הללו לקפיצת הארץ, אלא אברהם אבינו התכוון השמות, ובכחו פעל על אליעזר שיהיה לו קפיצת הארץ. ולכן אמר וכל 'טוב אדוניו' צידו, השם אה"ה שהתכוון עזרו אדונו, היה צידו, וזהו ויקם וילך אל ארם נהרים, גם צהיותו קם במקומו היה הולך בקפיצת הארץ.

והנה צעת שבאו לראשונה למצרים שבטי י-ה לשצור צר ממצרים, וזה יוסף לאשר על ציתו, להשיב כספיהם איש אל שקו ולתת להם זדה

אצדק"ק קליינווארדיין, חתנו של הגאון רבי צבי חריף ז"ל (בחור חתן חורג של החתם סופר, כי החתם סופר נשא בסוף ימיו אלמנותו), ובמשך השיחה תיאר לפניו מנצ העם צמדינה, שנאת העמים גדולה עד למאד, העם שרוי בצער, מנצ הפרנסות נתמעטו, וכמעט שהתרופפה האמונה בלצ העם. ושאל את החתם סופר ז"ל האם לפי דעתו לא היה נכון לעשות איזו פעולה בכח הטמיר של השמות הקדושים, כמו יצירת גולם וכדומה, כדי לחזק על ידי כך האמונה והצטחון צה'. ועל זה השיבו, תאמין לי שיש בכחי ליצור על ידי השמות והארכופים גולם צלי התאמנות יתירה, צעמל קל של לגימת מים (וויא א טרינק וואסער), אך עיקר הסצה של מניעתי לאחוזו צדרך זה, מפני הירושלמי הידוע, שמי שנהנה מאחרים אסור להשתמש בשמות הקדושים, ועל כן גם עלי להמנע מכגון דא עכ"ל.

ובמקום אחר ציארנו בזה, מה שמשה רבינו השתבח עצמו

(צמדצר טז-טז) לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם. ולכאורה אם כבר אמר שאפילו חמור לרכוז לא נטל מהם, אם כן מכל שכן

כל איש מעלי, אמר רבי חמא בר חנינא לא עשה יוסף כשורה, שאלו בעטו זו אחד מהם מיד היה מת ע"ש. ואם כן מכל שכן שיש לחוש שישתמשו בשמות הקודש, שלא יהא אפילו ניכר שהם עשו לו דבר. על כן התחכם יוסף להשיב כספיהם איש אל שקו, וממילא הם נהנים משל יוסף, וזוה ידע שלא יתעסקו שוב בשמות הקדושים, והיה לזו סמוך וצטוח שלא יזיקוהו.

ואם כן מכל שכן שבחזרתם כעת לבית אביהם, שלכולם נתן לאיש חליפות שמלות, ועשרה חמורים ואתונות נושאות צר ולחם ומוון, הרי הם נהנים משל אחרים, ולא יוכלו להשתמש בהשמות של קפיצת הארץ. על כן אמר להם יוסף, שהוא ישתמש בהשמות הללו והוא ישפיע זכח השם של קפיצת הארץ, שיוכלו ללכת בחפזון, להוליכם הדרך בקפיצת הארץ. וזהו 'ואתנה לכם' את טוב ארץ מצרים, שאני ממצרים אתן לכם פעולת השם העולה טו"ב, וזוה לכו וצואו ארצה כנען.

ואבור הכתוב, וישלח את אחיו וילכו, ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך

לדרך (מז-כה). ויש להבין טעם הדבר שזוה להשיב את הכסף. ובפשוטו שרצה שיתכפרו על מה שמכרוהו, צמה שיפחדו כאשר ימצאו הכסף בשקיהם, וישזבו אל ה'. וכמו שנאמר בצאתם, ויחדדו איש אל אחיו, ויאמרו מה זאת עשה אליקים לנו (מז-כח), וברש"י שלא הושב אלא להתעולל עלינו ע"כ. גם יש לומר, שעשה כן לפועל דמיוני, שכל מה שאירע לאצות אירע אחר כך לבניהם, ורצה לרמוז צוה, שבצאתם ממצרים ילאו זרכוש גדול.

ולפי מה שנתצאר יש לומר, כי בצאתם היה ירא יוסף מאחיו, שלא יזיקוהו או יהרגוהו בשם, כמו שהרג משה את המצרי בשם המפורש, וכמו שנאמר (שמות ז-ד) הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי (שמו"ר א-ג). ומצואר צמדרש רצה (אג-א) דבשעה שתפס את בנימין, כעס יהודה ושאג בקול גדול, והלך קולו ארבע מאות פרסה וכו', ובקשה ארץ מצרים ליהפך וכו', ואמר יהודה לנפתלי לך וראה כמה שווקים צמצרים, קפץ וחזר ואמר לו שנים עשר. אמר יהודה לאחיו אני אחריב מהם שלשה, וטלו כל אחד ואחד, אחד אחד וכו'. ובשעה שאמר יוסף, הוציאו

מלד מקור חסד ורחמים גמורים, אז העת המיוחד לו מזומן לטובה מופלגת. ולעולם זמן קץ אינו אלא צעת רלון המיוחד לו, כדכתיב צעינן הגאולה העתידה כה אמר ה' לצא-ות צעת רלון עניתיך (ישעיה מט-נ). וכן כיוצא בו מצינו בקץ גאולת מצרים וכדכתיב (שמות יג-מג) ליל שימורים הוא לה', ואמרינן (ראש השנה יא:) שהיה משומר וצא מששת ימי בראשית, כי נקבע מתחלה הקץ צעת רלון המיוחד לו וכו'.

ולפעמים זהות נורף השעה צעולס לעורר מדה טובה ישועה ורחמים צעולס צעת וזמן שאינו מוכן לו, אז צבונה משנה עתים ומחליף את הזמנים, כלומר שהוא מחליף את המדות של קדר הזמנים, שהמדה טובה הראויה לשמש צומן מאוחר לפי קדר צירוף האזותיות, הוא מחליפה ומשנה קדרה להעמידה צומן מוקדם. והיינו דכתיב בגאולת מצרים ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה, ויהי צענס היום הזה, כלומר אף על פי שאז לא היתה אלא זמן של רד"ו שנה לגלות מצרים, מכל מקום זמן הקץ של ת"ל שנה דהיינו מדריגת ומדת העת רלון המיוחד לו,

(מה-נד). וצרש"י אל תתעסקו בדבר הלכה, שלא תרגו עליכם הדרך (תענית י:) ע"כ. ונראה דהנה ידועים דברי הגור הקודש על המדרש רצה (בראשית נח-ג) ליישב מה שאמר הכתוב ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה, ויהי צענס היום הזה יצאו כל לצאות ה' ממצרים (שמות יג-מא). והתמוה מפורסמת שהרי לא היו צמצרים אלא רד"ו שנה. וכן ליישב הא דכתיב בגאולה העתידה, אזי ה' צעתה אחישנה (ישעיה ס-כג), ואמרו חז"ל (סנהדרין נח.) זכו אחישנה לא זכו צעתה. ולכאורה איפכא מיצעי ליה אחישנה צעתה, ואמאי כתיב מעיקרא צעתה והדר אחישנה. ותו דאם כן הוה ליה לומר צעתה או אחישנה.

וכתב על פי מה שאמרו חז"ל (סנהדרין קג.) דיש עת מזומנת לרעה ועת מזומנת לטובה, ופירשו חכמי האמת הענין, לפי שכל עת זומן יש לו מזל ושר מיוחד הממונה עליו למעלה צעולס הגלגלים וכו', ולכן בכל עת זומן יש הנהגה אחרת צעולס כפי צחינת המדה המאיר צשעתו, ולכן זהות צחי' המדה מלד תוקף דין הקשה, העת המיוחד לו הוא מזומן לפורענות גמור, וזהות צחי' המדה

יתנהג ככה שאין מוקדם ומאוחר, ויקדים את יום הגאולה המזומנת לסוף ת"ל שנה שיהיה זמן של רד"ו שנה, ומדת מוחלפת השיטה גורמת להחליף את יום העתיד לגאולה עם יום מוקדמת. — ולכן כששאל משה רבינו זמה זכו ישראל להוציאם ממצרים קודם הזמן, השיב לו הקב"ה, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה (שמות ג-יב), דצוכות התורה הק' יכולים לשנות ולהחליף את הזמנים להחיש קץ הישועה וכנ"ל עכ"ד.

והגה כל דבר יש צעולם שנה ונפש, וכמו שצשנה, היינו הזמן, יכולים להקדים ולאחר ולשנות הזמן מיום ליום ומשנה לשנה. כן הוא גם 'צעולם' ישנו קפיצת הארץ, שהארץ יוכל לקפוץ ממקומו למקום אחר. וכמו כן יש 'צנפש' שהאדם העומד במקום זה קופץ למקום אחר (עיין באזהב ישראל ה"ל, שישנו שני אופנים בקפיצת הארץ, או שהדרך קופץ או שהאדם קופץ ע"ש). וכמו שצכת התורה יכולים להחליף הזמנים, כמו כן כאשר עוסקים בצפרשיות אלו של אין מוקדם ומאוחר בתורה, או גורעין ומוסיפין ודורשין (יומא מת.), יכולים לעורר

הקדים ה' צעלם היום הזה של רד"ו שנה, כי נשתנה מדת סדר הזמנים להקדים המאוחר. וכן כיוצא בזה בגאולה העתידה, אני ה' צעתה אחישנה, כלומר צעתה של הקץ האחרון, הוא המדה של עת רצון המיוחד לו זה, גם כן אחישנה לגאולה קודם זמנה, כי אדלג על הקץ להקדים מדת העת רצון המיוחד לו, לסדרה שלא במקומה קודם זמנו, כדי למהר ולהחיש ישועה ע"ש צאריכות.

ובתב צספר ולאשר אמר (פ' שמות) להוסיף בזה, דהנה לזכות שישנה הקב"ה את העתים להקדים את העת רצון שלא בזמנה ומקומה, צודאי שצריכין לזה זכות גדול, וצמה נוכל לעורר למעלה מדה זו. ויש לומר דהנה מצינו בהתורה הק' שגדרשת צמדות ואופנים שונים, ואחד מהכללים הוא אין מוקדם ומאוחר בתורה (פסחים ו.), וכיוצא בזה מצינו גם צדברי חז"ל שאמרו מוחלפת השיטה, וכן מצינו חסורי מיחסרא והכי קתני וכדומה, וכיון דהתורה הק' מכוונת נגד העולם, כי העולם נצרא בהתורה הק' (צ"ר א-א), לכן כשעוסקים ישראל בתורה שצעל פה צמדות הללו, הם גורמים מדה כנגד מדה שהקב"ה

הללו שיוכל לעמוד בעצמו ולכבוש יצרו. וזהו הרמז וימאן, באיזה כח פטפט צינרו, שלשלת, על ידי שהתחזק בשלשה עצות הללו.

ובעיון יעקב הקשה דלמה ליה כולי האי, הוה ליה לומר מיד

זכיר לו יום המיתה, שסגולתה צרורה ומועלת צודאי. ותירך כי אין העצות טוב כדכתיב ושבחתי אני את השמחה (קהלת ח-טו), זו שמחה של מצוה, ללמדך שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה וכו' (שבת ל:). להכי קאמר תחלה שיעסוק בתורה או יקרא קריאת שמע, ואם בכל זה לא יועיל אזי זכור יום המיתה ע"כ.

ובזה פירש דברי יואל צפרשטנו (דף תפא). מה שאמר יעקב, כי ארד אל בני אצל שאולה (לו-לה), כי יעקב אבינו כל זמן שהיה שרוי בצער והתאצל על יוסף לא שרתה עליו שכינה (תנחומא וישב ז), לא היה אפשר לו לנצח את היצר הרע על ידי תורה וקריאת שמע ומתוך שמחה של מצוה, והוצרך לנצחו בזכרון יום המיתה. וזה ירמוז מאמר הכתוב כי ארד אל בני אצל שאולה, היינו כי על ידי צער האצילות על יוסף שנסתלקה ממני

קפיצת הארץ, גם צלי כח של שמות. ולכן אמר להם יוסף, כיון שכל טו"ב ארץ מצרים לכם הוא, שאני אשתמש בשם זה להדריכם צדק, על כן אל תרגזו צדק, אל תתעסקו בצצר הלכה, לעורר בזה קפיצת הארץ, כדי שלא תרגז עליכם הדרך.

ויש לומר עוד צמה שאמר להם אל תרגזו צדק, כי מצינו ביוסף הצדיק צמת נסיונו במצרים עם אשת פוטיפר, ותשא אשת אדוניו את עיניה, אל יוסף וגו', וימאן ויאמר וגו' (לט-ח). והנגינה על תיבת וימאן הוא שלשלת. ונראה דאיתא בגמרא (ברכות ה.) לעולם ירגז אדם יצר טוב על יצר הרע [שיעשה מלחמה עם יצר הרע] שנאמר (תהלים ד-ה) רגזו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, שנאמר אמרו בלבבכם. אם נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע, שנאמר על משכבכם. אם נצחו מוטב, ואם לאו זכיר לו יום המיתה, שנאמר ודמו סלה [יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה עולמית] ע"כ. הרי יש לנו שלש עצות שיוכל להתגבר על היצר הרע, תורה וקריאת שמע והזכרת יום המיתה. ובגודל הנסיון של יוסף, הוצרך להתאזר בכל הג' עצות

צחיים לא אנטרך לזכרון יום המיתה, רק אוכל לנצח את היצר הרע מתוך שמחה של מנזה על ידי תורה וקריאת שמע, ופירש הטעם, אחרי ראיתי את פניך כי עודך חי, ואוכל לעבוד הצורא ית' מתוך שמחה עכ"ד.

ובעתה יש לומר, דכמו שזיעקב מחמת צערו נסתלקה ממנו שכינה, ולא היה יכול להרגיז יצרו בתורה וקריאת שמע, אלא על ידי הזכרת יום המיתה, כן היה צעטני י-ה אחר שהתחרטו על מכירתו, צאמרס אצל אשמים אכחנו על אחינו, אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו, ולא שמענו וגו', וגם דמו הנה נדרש (מז-כא), מאז התאבלו גם הם עליו, עד שהיו מוכנים ליתן כל ממון שיפסקו עליהם לפדותו (צ"ר זא-ו), וגם הם הוצרכו מאז להרגיז יצרים על ידי הזכרת יום המיתה, לזכור כי כל אדם הולך בדרך כל הארץ, אורחא רחיקא וזודא קלילא, ויש להכין צידה לדרך. אמנם כעת שמנאו את אחיהם, וראו אותו צהוד תפארתו צמלכותו, וצמדריגותיו הנפלאות, חזרה גם אלס השראת השכינה, ויכולים מעתה להתגבר על היצר בתורה וקריאת שמע. על כן אמר להם, אל תרגזו

שכינה, הנני מוכרח לירד ממדרגתי לנצח את היצר הרע על ידי קריאת שמע או תורה ומתוך שמחה של מנזה, ולא נשאר רק סגולת שאולה, לנצחו על ידי זכרון יום המיתה.

והנה ג' סגולות הללו הם תמידיים נוהגין בכל רגע ורגע, ולא אחת צן חורין להצטל מהן, וצלי ספק שיעקב אצינו השתוקק מאוד שיוכל לעבוד את השי"ת בשמחה, ולנצח את היצר הרע על ידי תורה וקריאת שמע ומתוך שמחה של מנזה, לכן צרגע שראה את יוסף ושרתה עליו שכינה, קרא קריאת שמע שלא להחמיץ המנזה (רש"י מו-כט). אולם יוסף לא היה נעצב אל אציו כל כך כי ידע שיעקב אצינו חי, ושרתה עליו שכינה כמו שכתוב ויהי ה' את יוסף, על כן לא הוצרך מעולם לסגולת יום המיתה, לכן לא קרא קריאת שמע צעת נראה אל אציו, כי היה דרכו מאז ומעולם לנצח היצר הרע על ידי תורה וקריאת שמע. וצזה יתצאר לנו לנכון מאמר הכתוב, ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם (מו-ט), כי עד עתה היה נחוץ לו זכרון יום המיתה צכל עת, אמנם כעת לא אמות רק פעם אחד צעת יצא יומי ויגיע קצי, וכל עוד שאהיה

ואמור הכתוב, ויגידו לו לאמור עוד יוסף חי וגו', ויפג לבו כי לא האמין להם וגו', וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, ותחי רוח יעקב אביהם (מה-ט). וברש"י סימן מסר להם צמה היה עוסק כשפירש ממנו, צפרשת עגלה ערופה (צ"ר זג-ג, זג-ג, תנחומא יא) ע"כ. ויש להצין למה נודמן מן השמים שילמוד עמו פרשה זו דייקא, קודם שצא זמנו מן השמים להפרד מאבותיו. וכנראה שיש צפרשה זו, חיזוק ועידוד ליוסף לעבור כל הקישוים שהוא צריך כעת לעבור, וזו ימצא נוחס וגבורת הנפש למצבו.

וגראה דהנה פרשת עגלה ערופה מסיימת, ואתה תצער הדם הנקי מקרבך, כי תעשה הישר צעיני ה' (דברים כג-ט). ויש לומר דאיתא בגמרא (שבת קנא:): אמר רב פפא נקטינן אריא אצי תרי לא נפל [להורגו]. ופריך הא קא חזינן דנפיל, ומשני ההוא כדרמי בר אבא דאמר אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שנאמר (תהלים מט-כא) אדם ביקר כל יליו, נמשל [מי שחיה מושלת בו צידוע] כבהמות נדמו ע"כ. ולכאורה קשה דהא אפילו צחד לא נפיל עד שנדמה לו כבהמה, ומהו

צדק, שמעתי אין אתם צריכים להרגיו היצר טוב על היצר הרע, בהזכרת יום המיתה, לזכור על הדרך שהולך אדם לצית עולמו, הדרך הידוע שכל צאי עולם עוזרים בו, אלא גם על ידי תורה וקריאת שמע תוכלו להתגבר, ולהרגיו צוה היצר טוב על היצר הרע.

וייש צוה מוסר השכל, בגודל הנסיונות שעוזרים על האדם, כי עיקר התחלת התרופה הוא צעקת התורה, אמרו בלצצבס, להרהר תמיד בדברי תורה, בשבתך ציתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, צראתי יצר הרע צראתי לו תורה תצלין, להשכים ולהעריצ צצתי כנסיות וצתי מדרשות. וכמו כן להתענס בקבלת עול מלכות שמים, באמירת קריאת שמע בכוונה יחירה, ולקבל על עצמו עבודת קונו במסירת נפש. ואחרי כל זאת, אם לא נאחו, יזכיר לו יום המיתה, שהנאת מענוגי עולם הזה הם לרגעים אחדים, ולא להחליף עולם עומד בעולם עובר, ולחשצ שכר עצירה כנגד הפסדה, לאצד חיי נחיים, שיפה שעה אחת קורת רוח בעולם הצא מכל חיי עולם הזה, ולעומת זה עונשי הגיהנם, והצושה הנוראה אשר תכסנו לעמיד.

פרשת עגלה ערופה, שנמצא חלל
באדמה, כתב החז"ל עצה להאדם,
שיוכל להיות שמור מזה שלא יגיע לו
דבר כזה, ואתה תצער הדם הנקי,
מקרבך, אתה מקרבך יש צידך לצער
שלא ישפך הדם הנקי, כי תעשה
הישר צעיי ה', שחל דבוק תמיד
לקונך, ואז על שחל ופתן תדרוך,
ויפול מצדך אלף ורצבה מיימך אלף
לא יגש.

ופרישה זו לימד יעקב אז ליוסף
באמתו בדרך, אשר כל

הדרכים בחזקת סכנה המה, שאם יהא
דבוק לקונו, לא יאונה אליו שום רעה,
ונגע לא יקרב באהלו. וכאשר באמת
כן היה, שהורידו אותו לצור ריק אין
בו מים, אבל נחשים ועקרבים יש בו
(שנת כג.), ולא הזיקוהו, ונתקיים בו
תרמוס כפיר ותנין, כי צי חשק
ואפלטוהו. וגם בהיותו במצרים נאמר
עליו, ויהי ה' את יוסף (לט-ג, לט-כא),
וגם ציית הסוהר נתן ה' חנו צעיי
שר צית הסוהר ויט עליו חסד.

ולבן כאשר אמרו ליעקב שעוד יוסף
חי, ויפג לבו כי לא האמין
להם, שהרי הביאו לו אחיו הכתונת
פסים, ויכירה ויאמר כתונת בני, חיה
רעה אכלתהו (לו-ג). ואין ניצל

המעליותא דבי תרי. ונראה ענינו, כי
הדבוק בה' בשלימות לא יארע לו
רעה, וכמו שנאמר בשיר של פגעים
(תהלים נא), יושב בסתר עליון צלל
ש-י יתלונן, אומר לה' מחסי וגו',
לא תאונה אליך רעה וגו', כי מלאכיו
יזה לך לשמרך וגו', על שחל ופתן
תדרוך [שם משמות האריה], תרמוס
כפיר ותנין [מין נחש] וגו'. ומי
שהולך בדרך בדביקות בה' אלקיו, לא
הולך יחיד, אלא ה' עמו, ואז אריא
אבי תרי לא נפיל.

ובבוז שכתב הרמב"ם בספרו מורה
נבוכים (פרק נ"א ח"ג) וז"ל
האיש אשר לא יסור שכלו מה' תמיד,
תהיה ההשגחה בו תמיד, והאיש אשר
תפנה מחשבתו בקצת עתים, תהיה
ההשגחה בו צעת חשבו בה' לצד,
ותמעט צעת שכחו ה', ומפני זה נ"ל
כל מי שתמצאהו רעה מן החסידים
השלמים, לא מנאחהו הרעה ההוא רק
צעת השכחה ההוא עכ"ל. והוא אריא
אבי תרי לא נפיל, אם הוא דבוק אז
לקונו, ואינו עומד צפני עצמו, לא
יהיה ניזוק. ואין חיה שולטת באדם
אלא כשנדמה לו כבהמה, שעומד צלי
דביקות בקונו, כבהמה שאין בו דעת,
אז יתכן שיהא ניזוק. ולכן בקיום

יוכל לעורר כח שני השמות הללו, להיות לו לשמירה על הדרך.

ובזה יש להוסיף לזכר, מה שאמר יוסף, אל תרגזו צדק, וזרש"י אל תתעסקו בצדק הלכה. ולפי פשוטו של מקרא שמא יריצו צדק על מכירתו וכו' ע"ש. דאיתא באגרא דפרקא (סימן כא) בשם הרה"ק רבי משה מפעשווארסק ז"ע לפרש מדרש פליאה, אל יפטר אדם מחצירו אלא מתוך דבר הלכה (ברכות לא:), מאי דבר הלכה, יחיד ורצים הלכה כרצים (שם ט.) ע"כ. כי הנפטר מחצירו לריך לומר לו דבר הלכה שנרמז זה השם של שמירת הדרך, ובהלכה זו יחיד ורצים ה'לכה כרצים נרמז צראשי תיבות שם יוה"ך, השם של שמירת הדרך ע"כ. ומתוך שיתעסקו השצט"ס בהלכה זו יכולים לצוא לידי מריצה, לדון אם שצטי י-ה פסקו כדין צמכירתו נגד יוסף, ואם יוסף עשה כהוגן, שהם הרצים נגד היחיד, ויחיד ורצים הלכה כרצים, ומתוך הלכה זו שיתעסקו לעורר השם של שמירה, יצואו לידי מריצה, על כן אמר להם אל תרגזו צדק.

מהמיה הרעה שמנאהו. אצל כאשר שלח לו יוסף את העגלות, שלימד אותו צפרידתו, ואתה תצער הדם הנקי מקרבך, שיש יכולת ציד האדם לצער שלא ישפך דם נקי, כאשר הוא דבוק בה', ועושה מה שישר צעיני ה', אז ותחי רוח יעקב אציהם.

ובציינו עוד שמירה על הדרך, מה שאמרו חז"ל (סוטה מו:): אמר רבי יהושע בן לוי היה מהלך צדק ואין לו לוייה, יעסוק בתורה, שנאמר (משלי א-ט) כי לויית חן הם לראשך וענקים לגרגרותיך ע"כ. ואיתא במדרש רבה (נד-ג) שגם יוסף הזהיר לאחיו, אל תעמידו ענמכם מדברי תורה ע"כ (והוצא בתוס' תענית י:). ויש לומר דידוע כי השם של שמירת הדרך הוא יוה"ך, שיוצא מסופי תיבות של הפסוק (תהלים לא-יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך (שער הכוונות תפלת השחר דרוש ג'), והוא עולה מספר מ"א. והשם של קפיצת הארץ הוא אהו"ה עולה מספר י"ז, וביחד הם עולים כמספר ח"ן. ולכן המהלך צדק יעסוק בתורה שנאמר כי לויית ח"ן הם לראשך, שזכח התורה

